

24. 8. 2011

VeźmĚte, prosĚme, na vĚdomĚ, Źe text ělĚnku odpovĚdĚ platnĚ prĚvnĚ ťpravĚ ke dni publikace.

Podnik a vypořádání společného jmĚnĚ manželť

PředmĚtem tohoto prĚspĚvku je otĚzka vypořádání zaniklĚho společného jmĚnĚ manželť („SJM“) v situaci, kdy je předmĚtem vypořádání SJM podnik fyzickĚ osoby podnikatele. CĚlem autora je vystihnout otĚzku existence podniku (tedy komponentť jej tvořĚcĚch), ocenĚnĚ podniku pro ťcĚly vypořádání SJM a rozhodnutĚ soudu v kontextu vypořádání SJM. Při vypořádání podniku dochĚzĚ k prolĚnĚnĚ prĚvnĚ ťpravy společného jmĚnĚ manželť a nepřĚmo i ťpravy obsaŹenĚ v zĚkonĚ ě. [513/1991](#) Sb., obchodnĚ zĚkonĚk („ObchZ“), event. jinĚch prĚvnĚch přĚdpsť upravujĚcĚch podnikĚnĚ fyzickĚch osob (např. zĚkona o ŹivnostenskĚm podnikĚnĚ, zĚkona o advokacii, apod., v zĚvislosti na tom, kterĚ prĚvnĚ přĚdpsĚ upravuje podmĚnky vĚkonu podnikatelskĚ ěinnosti fyzickĚ osoby).

Pojem podniku byl aŹ do novely ObchZ provedenĚ zĚkonem ě. [370/2000](#) Sb., vymezen v § 5 tak, Źe podnikem se rozumĚ soubor hmotnĚch, jakoŹ i osobnĚch a nehmotnĚch sloŹek podnikĚnĚ. K podniku nĚleŹĚ vĚci, prĚva a jinĚ majetkovĚ hodnoty, kterĚ patřĚ podnikateli a slouŹĚ k provozovĚnĚ podniku nebo vzhledem ke svĚ povaze majĚ tomuto ťcĚlu slouŹit. K tomu je pak vhodnĚ doplnit, Źe z rozhodnutĚ NejvĚšĚho soudu ĚR („NS ĚR“) pod sp. zn. 23 Cdo 37/2010 vyplĚvĚ, Źe ze zĚkonnĚ definice podniku nelze dovodit, Źe pojmovou nĚleŹitostĚ podniku je přĚtomnost vĚch sloŹek podnikĚnĚ vyplĚvajĚcĚch z legĚlnĚ definice, nenĚ proto vylouĚeno, Źe urĚitĚ podnik, vzhledem ke specifikťm přĚsluĚnĚho podnikĚnĚ, nebude vĚchny tyto komponenty obsahovat.[1] ZĚkonem ě. [370/2000](#) Sb. byl doplnĚn § 5 ObchZ o odstavec druhĚ, v nĚmŹ je nynĚ explicitnĚ uvedeno, Źe podnik je vĚc hromadnĚ; na prĚvnĚ pomĚry podniku se pouŹĚjĚ ustanovenĚ o vĚcech v prĚvnĚm smyslu; tĚmto nenĚ dotĚena pťsobnost zvlĚstnĚch prĚvnĚch přĚdpsť vztahujĚcĚch se k nemovitĚm vĚcem, přĚdmetťm prťmyslovĚho a jinĚ duĚevnĚho vlastnictvĚ, motorovĚm vozidlťm apod., pokud jsou soućastĚ podniku.

NejvĚšĚ soud ĚR dĚle ve shora uvedenĚm rozhodnutĚ dovodil, Źe rozsah podniku bude zĚviset přĚdevĚm na povaze přĚsluĚnĚho podnikĚnĚ, a v rĚmci toho tĚŹ na vťli podnikatele. V kaŹdĚm přĚpadĚ vĚak dle nĚzoru NS ĚR musĚ bĚt podnik funkćnĚm ekonomickĚm organismem, zpťsobitelnĚm k realizaci přĚsluĚnĚho podnikatelskĚho zĚmĚru.

Ze soućasnĚho zĚkonnĚho vymezenĚ podniku tedy vyplĚvĚ, Źe **podnik je vĚcĚ hromadnou a zahrnuje v sobĚ vĚchny sloŹky, kterĚ konkrĚtnĚ podnikatel na zĚkladĚ projevu vťle urĚĚ k tomu, aby do podniku nĚleŹelo za ťcĚlem realizace podnikatelskĚ ěinnosti.**

Věc hromadnou (universita rerum) definuje především právní teorie, např. Učebnice občanského práva hmotného, díl I, vydaná nakladatelstvím ASPI Publishing, s. r. o., v roce 2002, str. 227, jako soubor věcí, které tvoří **jediný předmět právních vztahů, neboť je s nimi nakládáno jako s jedním celkem, a to podle okolností hospodářsky nedílným nebo dělitelným** (viz dále rozhodnutí NS ČR pod sp. zn. 22 Cdo 684/2004). Definici věci hromadné se věnoval NS ČR např. i ve svém rozsudku ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004, v němž dospěl k následujícím závěrům: „Občanský zákoník pojem věci (§ 118 obč. zák.) nedefinuje ani jej jinak nevysvětluje. Nevylučuje přitom situaci, kdy více věcí může tvořit jediný předmět a je s nimi jako s jedním celkem nakládáno. V teorii se pro tento celek používá pojem věc hromadná nebo též soubor věcí. Soubor věcí tvoří věci, které mají podobný nebo stejný charakter nebo jsou určeny ke stejnému účelu. Takovým předmětem občanskoprávních vztahů může být např. jídelní servis nebo sbírka poštovních známek či obrazů apod. Podmínkou toho, aby něco bylo možno považovat za soubor věcí, je, že musí jít o souhrn několika jednotlivých věcí, a nikoliv o úhrn pouhých součástí (§ 120 obč. zák.); druhou podmínkou je, aby ony věci byly považovány všeobecně (nikoliv jednotlivcem) za věc jedinou; u těchto jednotlivých věcí půjde o vztah souřadnosti a nikoliv podřadnosti (příslušnosti k věci hlavní), jako je tomu u příslušenství věci (§ 121 odst. 1 obč. zák.). Za soubor věcí lze považovat jednotlivé kusy nábytku v takovém počtu, provedení a uspořádání, pokud tvoří účelový, stylový nebo architektonicky jednotný celek, určený k vybavení zvlášť určené místnosti nebo sloužící zvláštnímu účelu; jednotlivé kusy tohoto souboru nejsou odstranitelné bez toho, že by se nenarušil tento jednotný celek.“

Naše platné soukromé právo hromadnou věc jako předmět právních vztahů nezná a podnik bývá chápán jako speciální, z obecné kategorizace v § 118 občanského zákoníku se vymykající zvláštní předmět soukromoprávních vztahů sui generis.

Z výše uvedených skutečností tedy vyplývá, že **podnik jako věc hromadná je jedinou věcí, která je tvořena jednotlivými součástmi, komponenty, tedy věcí, která má v rámci podnikatelské činnosti podnikatele smysl jako celek a jako ekonomický organismus naplňující podnikatelský plán konkrétního podnikatele**. Autor tohoto článku v kontextu legální definice podniku a vymezení věci hromadné právní teorií zaujímá názor, že **jeden podnikatel může mít pouze jeden podnik bez ohledu na to, kolik podnikatelských činností na základě živnostenských či jiných oprávnění provozuje, a zda jsou části podniku místně odděleny či z jiného důvodu situovány mimo administrativní či provozní centrum**. Podnik jako jedna věc hromadná je jediným objektem právních vztahů. Podnik je možné na základě projevu vůle při splnění zákonných podmínek rozdělit smlouvou o převodu části podniku (viz ust. § 487 ObchZ), nicméně do doby rozdělení podniku se jedná o jednu věc a jeden podnik bez ohledu na různost činností, které provádějí jednotlivé složky podniku.

K otázce, kdy podnik náleží do SJM a kdy nikoli, existuje odpověď v ust. § 143 odst. 1 zák. č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník („ObčZ“).[2] Zákonné vymezení rozsahu SJM dopadá i na podnik, a to v případě, že manželství vzniklo po 01.08. 1998 v souvislosti s novelou občanského zákoníku zákonem č. [91/1998](#) Sb. V době před účinností této novely v rámci institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů (§ 143 OZ ve znění do 01.08. 1998) platil jiný právní režim.[3] Výkonem povolání ve smyslu znění § 143 ObčZ před novelou dle zák. č. [91/1998](#) Sb., byl třeba rozumět také výkon povolání osobou samostatně výdělečně činnou (mimo závislou činnost k jiné osobě), tj. i (výkon) podnikání jen jednoho z manželů (fyzické osoby) ve smyslu § 2 odst. 1 ObchZ. S ohledem na odlišné znění právní úpravy majetkového společenství manželů před a po 01.08. 1998 lze konstatovat, že v případě, že některý z manželů začal podnikat v trvajícím manželství (jehož rozsah nebyl modifikován) před 01.08. 1998 a podnikatelská činnost sloužila výkonu jeho povolání, nestal se podnik předmětem BSM (a současně ani SJM).[4] V současné době, tedy po 01.08. 1998, tento závěr neplatí.

V rámci vypořádání SJM ohledně podniku, který není součástí SJM, je třeba zohlednit skutečnost, že z podniku během trvání manželství plynuly příjmy pro rodinu, byly reinvestovány prostředky získané podnikáním manžela zpět do podniku a jeho majetková struktura se v průběhu manželství obvykle více či méně změnila. Cílem tohoto příspěvku je dále snaha o výklad situace, kdy do podniku ve výlučném vlastnictví manžela byla vložena majetková hodnota, která je součástí SJM (typicky např. nemovitost, která byla nabyta za trvání manželství a jako nabyvatelé vystupují oba manželé), kupní cena této majetkové hodnoty, která je součástí podniku, byla splacena z prostředků podniku a soud rozhoduje o vypořádání SJM.

V první řadě je třeba (za neexistence dohody manželů o ceně podniku) přistoupit k ocenění podniku. K ocenění podniku pro účely vypořádání SJM se mnohokrát vyjádřil NS ČR a jeho právní závěry akceptuje i Ústavní soud ČR, což vyplývá z usnesení pod sp.zn. III.ÚS 934/06 ze dne 27.09.2007.[5] Z rozhodnutí Ústavního soudu ČR a konstantní judikatury soudů obecných vyplývá, že **podnikající manžel je povinen nahradit do SJM takovou částku, jež se rovná pozitivnímu (kladnému) rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání ke dni zániku SJM, což je zpravidla i cena jeho podniku** (pokud nebyl vytvořen i vynaložením oddělených prostředků podnikajícího manžela).

Je tedy zřejmé, že soudy by měly při vypořádání podniku fyzické osoby postupovat v souladu s výše uvedenou konstantní judikaturou a znalci z oboru ekonomika, odvětví ceny a odhady, ocenění podniku, uložit, aby stanovil rozdíl mezi aktivy a pasivy podniku a stanovil tak částku, kterou je podnikající manžel povinen do SJM nahradit.

Při aplikaci § 150 ObčZ v případě podnikajícího manžela, který za trvání manželství nabyt podnik do svého vlastnictví, nelze odhlédnout od § 148a ObčZ ve znění novely provedené zákonem č. [509/1991](#) Sb. Ten stanovil, že k použití majetku z bezpodílového spoluvlastnictví manželů potřebuje podnikatel při zahájení podnikání souhlas druhého manžela. K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním již souhlas druhého manžela nepotřebuje. Dle současného znění ust. § 146 ObčZ majetek ve společném jmění manželů nebo jeho část může jeden z manželů použít k podnikání se souhlasem druhého manžela. Souhlas je třeba udělit při prvním použití majetku ve společném jmění manželů nebo jeho části. K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním již souhlas druhého manžela není třeba. **V případě, že manžel udělí souhlas s použitím majetku v SJM pro účely podnikatelské činnosti druhého manžela, pak do podniku vstupují věci, které jsou součástí SJM a současně i součástí podniku, což má zásadní vliv pro případ rozvodu manželství a sporného vypořádání SJM.** Souhlas podle § 146 ObčZ má ten důsledek, že právní úkony podnikajícího manžela při dispozici se společným majetkem nejsou relativně neplatné ve smyslu § 145 odst. 2 a § 40a ObčZ, ovšem sám o sobě nemůže vyloučit oprávnění druhého z manželů společný majetek užívat, které vyplývá z § 145 odst. 1 ObčZ. K závěru, že společný majetek je oprávněn užívat výlučně jen jeden z manželů může vést ale zjištění, že mezi manžely byla v tomto smyslu uzavřena dohoda.[6]

Z výše uvedeného vyplývá, že **pokud nepodnikající manžel udělil podnikajícímu manželovi souhlas s použitím věci, která je v SJM, pro účely podnikatelské činnosti (a to bez ohledu na skutečnost, zda se tak stalo výslovně či konkludentně), má autor tohoto článku za to, že se věc náležející do SJM stala součástí podniku jako věci hromadné, která je nedílná a nedělitelná.** Na tom nemění nic ani skutečnost, že např. ohledně nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí je i po zahrnutí této nemovitosti do podniku fyzické osoby v katastru nemovitostí nadále zapsána jako SJM, když tato skutečnost vyplývá z ust. § 5 odst. 2 věta třetí ObchZ.

Ze shora uvedeného, dle názoru autora tohoto článku, vyplývá, že **v rámci vypořádání SJM musí soud ocenit podnik způsobem shora popsaným (přičemž v rámci podniku dochází i k**

dílčímu ocenění tržní ceny nemovitosti, což se projeví i v ceně podniku), a pro modelový případ shora naznačený nelze dovodit nic jiného, než že by měl soud přikázat majetkovou hodnotu-nemovitost do vlastnictví podnikajícího manžela a podnikajícímu manželovi uložit, aby do SJM nahradil takovou částku, která se rovná pozitivnímu (kladnému) rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání ke dni zániku SJM (viz 22 Cdo 2296/2004). Právní názor Nejvyššího soudu ČR uvedený v rozhodnutí pod sp. zn. 22 Cdo 684/2004, stejně jako v jiných rozhodnutích NS ČR, respektuje tu skutečnost, že **podnik je možné brát pouze jako celek, jako jedinou věc a rozhodnutí soudu, kterým by došlo k rozdělení podniku, by vedlo k výše uvedeným nepříznivým a právně nepřijatelným rizikům pro podnikající manžela i třetí osoby**. Výše uvedenému závěru nasvědčuje podpůrně i úvaha, že jakékoli rozhodnutí soudu, kterým by přikázal nemovitost sloužící k výkonu podnikatelské činnosti do vlastnictví nepodnikající manžela, došlo by nepochybně k újmě podnikajícího manžela, rozdělení podniku rozhodnutím soudu a nepřijatelnou zásahem do ekonomického a organizačního stavu podniku. Rozhodnutí soudu, kterým by došlo k rozdělení podniku, by vyvolalo i právní nejistotu u třetích osob - obchodních partnerů a klientů podnikající manžela (např. v situaci, kdy je nemovitost v rámci podnikatelské činnosti pronajímána třetí osobě).

Nelze však přehlédnout, že vypořádání SJM přináší mnoho variací a různých skutkových okolností jednotlivých případů a tak by soud měl pečlivě zvážit, jak naložit s komponenty tvořícími SJM a neměl by izolovaně posuzovat příslušnost věci do SJM, ale současně zohlednit i otázku existence podniku, zájmu na jeho zachování a při zohlednění všech skutečností vynést rozhodnutí, které obě „vzájemně si konkurující“ instituty spravedlivě a citlivě vypořádá s přihlédnutím ke skutkovým okolnostem každého jednotlivého případu.

Mgr. Michal Žíla,
advokát

[Maršálek & Žíla, advokátní kancelář](#)

Stará cesta 676
755 01 Vsetín

Tel.: +420 571 410 895

Fax: +420 571 410 232

e-mail: sekretariat@marsalekzila.cz

---

[1] Viz např. též Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl, § 1 55, 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha : Linde Praha a. s. Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 1997, s. 45

[2] Dle ust. § 143 ObčZ společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi

oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

[3] V bezpodílovém spoluvlastnictví manželů bylo vše, co mohlo být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka

[4] Viz Žíla, M. Podnik a bezpodílové spoluvlastnictví manželů, resp. společné jmění manželů >>> [zde](#).

[5] Ústavní soud ČR v usnesení pod sp.zn. III.ÚS 934/06 ze dne 27.09.2007 konstatoval: „Ke kritické právní otázce stanovení ceny podniku coby kladného rozdílu mezi aktivy a pasivy podnikání manžela ke dni zániku bezpodílového spoluvlastnictví ve srovnatelných skutkových a právních poměrech se již dříve vyjádřil Nejvyšší soud, jmenovitě v rozsudku ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003, uveřejněném pod č. C 3282, v sešitě 32/2005 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu a v časopisu Právní rozhledy ročník 2005, č. 10, str. 374-377. Z téhož právního názoru pak vycházejí i další rozhodnutí Nejvyššího soudu, jmenovitě usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1806/2004, a rozsudky ze dne 18. 4. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2296/2004, ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1052/2004, a ze dne 17.4.2007, sp. zn. 22 Cdo 1274/2006. Závěr obecných soudů ohledně stanovení ceny podniku nestojí ani v rozporu s nosnými důvody rozhodnutí Ústavního soudu, jež se rovněž týkala podniku v souvislosti s vypořádáním bezpodílového spoluvlastnictví manželů, respektive společného jmění manželů (srov. sp. zn. III. ÚS 264/03, III. ÚS 280/03, IV. ÚS 568/05)

[6] Viz Rozsudek NS ČR pod sp.zn. 22 Cdo 1731/2003

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)